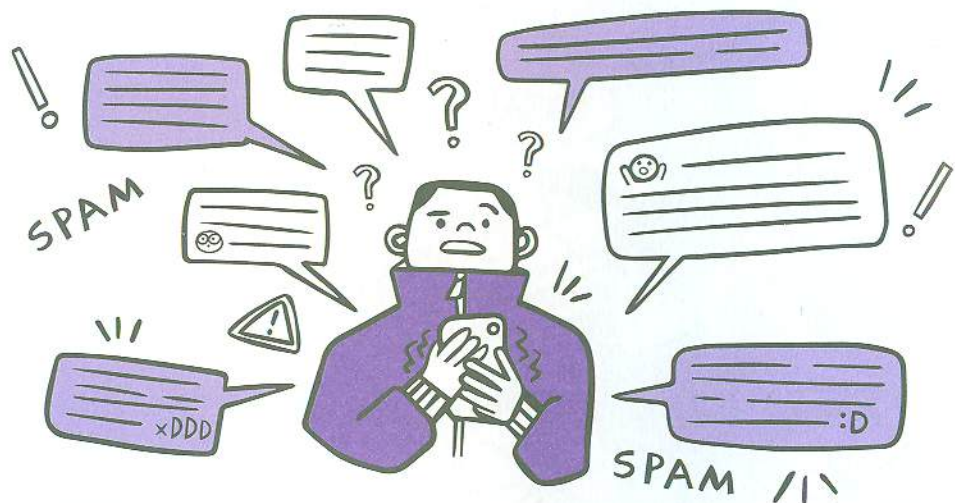

Розділ 1

ПЕРЕПОЛОХ У 5-А Й ДО ЧОГО ТУТ ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА

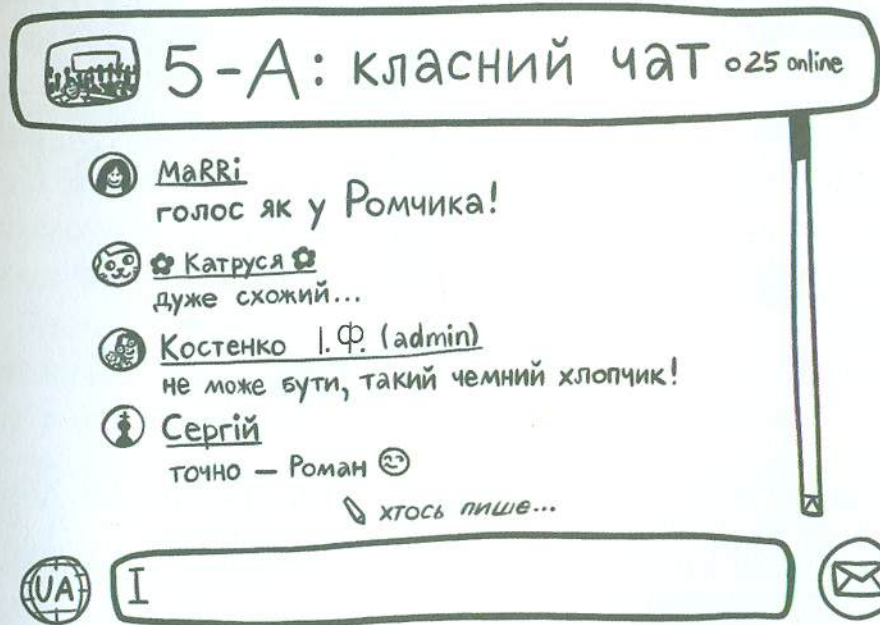
Це був звичайний день на початку семестру. П'ятикласник Тарас щойно прийшов зі школи. Він збирався зробити домашнє завдання і йти на прогулянку. Аж раптом у телефоні задзенькав месенджер й одне за одним почали з'являтися повідомлення.

Тарасові писали однокласники, батьки та класна керівниця. Повідомлень надходило так багато, що хлопчик просто не встигав відповідати. Ні, він ні з ким не знайомився

в інтернеті. Ні, він не знає цього блогера. І ні, він точно не давав свій номер незнайомцям!

Здавалося, дорослі й діти геть забули про решту проблем: і про вікно, що погано зачинялося, і про екскурсію, і навіть про благодійний ярмарок! Усіх цікавили два питання: хто виклав телефонний номер Тарасика в блог Крутомена і хто такий цей Крутомен?

Аж раптом хтось упізнав блогера. Чат на мить завмер, а потім знову посипалися повідомлення.

Ромчик дізнався про переполох останнім. Йому зателефонувала Катруся й суворим голосом запитала, навіщо він виклав номер Тараса у свій блог.

Спочатку хлопчик не зрозумів, що сталося. Він нічого не викладав, а тільки надіслав номер Катрусі, а потім...

Ромчик зайшов у шкільний чат і швиденько набрав повідомлення: «Вибачте, це сталося випадково! Я вже видалив номер».

У відповідь усі в чаті: і вчителька, і батьки, і бабусі з дідусями, й однокласники — написали однакове повідомлення: «Навіщо ти це зробив?!»

Що ж сталося?

Перепросивши в Тараса та його мами, пояснивши класній керівниці, що він ненавмисне виклав номер і, зрештою, видаливши блог, Ромчик почав думати, чому здійнявся такий переполох.

Усе починалося чудово: два дні тому Катруся й Ромчик домовилися піти в піцерію. Вирішили запросити й нового однокласника Тараса. Ромчик не любив «усілякі розмови», тож діти погодили, що зустрітися пропонуватиме Катруся. Щоправда, у неї не було Тарасового номера, але Ромчик пообіцяв його надіслати.

Та ось минуло два дні, і почалося щось геть незрозуміле. Спочатку в класний чат написала мама Тарасика: «Майте совість! Хтось виклав телефон Тараса в інтернет, нам два дні телефонують незнайомі люди!» Одне за одним посипалися повідомлення від батьків, а потім написала й класна керівниця Ірина Федорівна, пообіцявши у всьому розібратися.

Трохи пізніше мама Тараса надіслала лінк на сторінку якогось «Крутомена». Голос у відео диктував номер телефону, а над відео було написано: «Телефонуй Тарасу!»

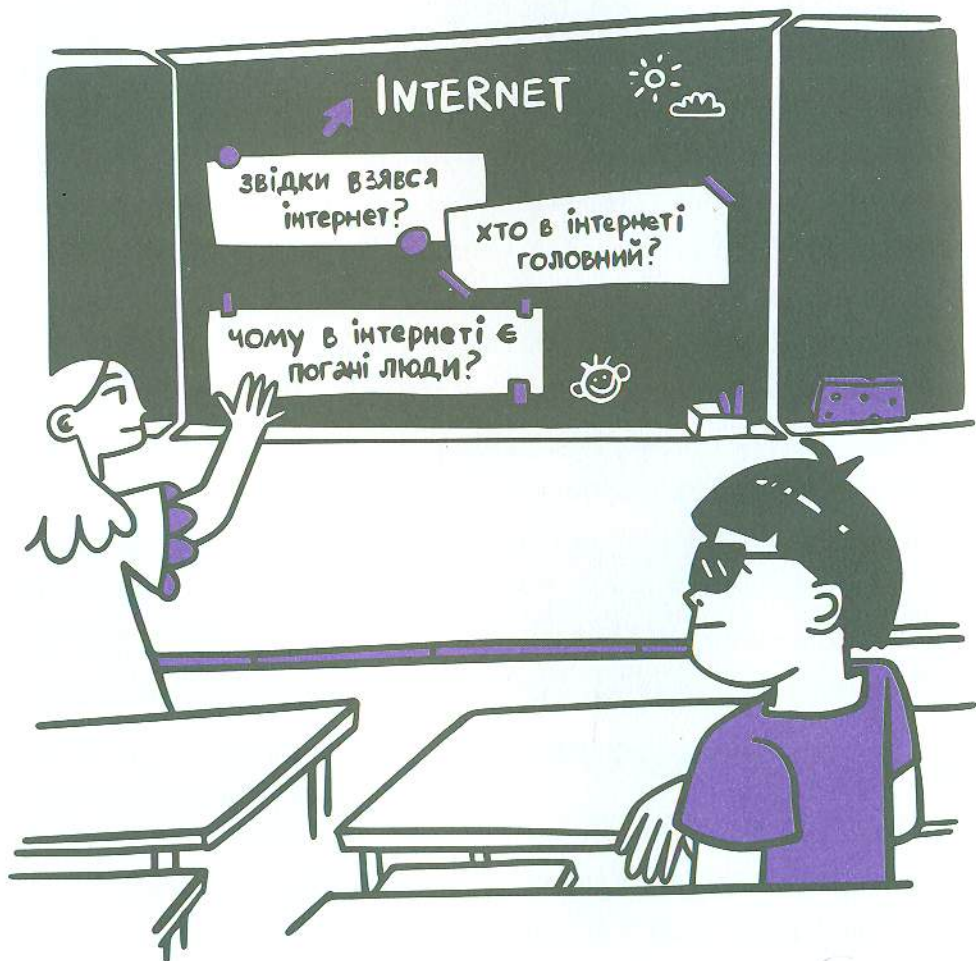
Зрештою спільними зусиллями «винуватця свята» знайшли. Як виявилось згодом, Ромчик так поспішав, що випадково запостив телефонний номер Тараса у свій блог замість того, щоб надіслати його в особисті повідомлення Катрусі.

«Помилки роблять усі, — сказала Романові мама. — Вони допомагають людям навчитися нового й зрозуміти, як поводитися в різних ситуаціях.»

Насправді Роман був зовсім не проти повчитися на своїх помилках. От тільки біда: хлопець геть не розумів, що саме він зробив не так. Та оскільки Ромчик мріяв стати відомим відеоблогером, він запрягнувся розібратися, як поводитися в інтернеті, щоб не нашкодити ані собі, ані іншим.

«Складімо список, чого ми не знаємо, і разом шукатимемо відповіді», — запропонувала Катруся.

Так і зробили.

Подумай, які запитання ти можеш додати до списку ромчика й Катрусі.

Запитання, які записали дітлахи, стосуються інформаційної безпеки. Тож насамперед розберімося, що означають ці слова!

Що таке інформаційна безпека

Іноді люди однакові слова розуміють геть по-різному. Щоб не було плутанини, потрібно узгодити, що означає те чи те поняття.

Отже, домовмося, як ми розуміємо словосполучення «інформаційна безпека».

Спочатку визначмо, що таке безпека. Люди по-різному відповідають на це запитання. Однак найчастіше описують безпеку як стан, коли їм нічого не загрожує. Інакше кажучи, безпека — це відсутність загроз.

А що таке загрози?

Те, що може зашкодити людині. Це можуть бути інші люди, події чи ситуації, які негативно вплинуть на людину чи на речі, що їй належать.

Є **фізична безпека** — стан, коли людина почувається захищеною від фізичних загроз для свого тіла й майна. Тобто знає, що ніхто її не вдарить, не зайде в оселю без дозволу й не забере гроші з гаманця. І це знання підкріплене діями: є міцні замки на дверях, охорона в будинку, номер телефону поліції, що може врятувати від біди, та сусіди, які допомагатимуть у разі небезпеки.

Інформаційна безпека — це стан, коли людина та її важливі дані захищені від шкідливих інформаційних впливів і загроз.

Звісно, з комп'ютера чи телефона не вилізе рука й не вдарить. Однак зловмисники можуть створити відео чи дописи, що переконують людину зробити дії, які завдадуть їй шкоди. Наприклад, запропонують лікуватися невідомими препаратами замість того, щоб звернутися до лікаря. І тоді людина нашкодить своєму здоров'ю, а станеться це внаслідок поширення шкідливої інформації. Способи вберегтися від таких шкідливих впливів — це теж інформаційна безпека.

А що означає слово **«інформація»**? Воно походить від латинського *informatio* — дослівно «роз'яснення, уявлення про щось». У цій книжці інформацією ми будемо розуміти будь-що, що формує уявлення, описує та надає дані про щось. Це тексти, фото, відео, повідомлення в месенджерах, записи в електронних журналах, розмови людей між собою тощо — список нескінченний.

Інформаційних загроз стало більше?

Люди збирали й зберігали інформацію здавна. Дорослі вчили дітей не розповідати зайвого чужим, оберегати таємниці від ворогів.

Однак останнім часом про інформаційну безпеку говорять більше, ніж у часи, коли твої бабусі й дідусі були дітьми. Тепер про ці загрози розповідають у школі на уроках і позакласних заходах, у відео, які поширюють банки